

לטיף (מנשה) דורי

מעברת חיריה: 1951-1956

מראיין : בני אשר

הילדות בבגדאד

נולדתי בעיראק ב-1934. הייתי הבכור במשפחה. המשפחה גרה ברחוב היוקרתי "אורפלי" בשכונת באב אל אלשרקי בבגדאד. השכנים שגרו מולנו היו משפחת פאצ'אצ'י משפחה עשירה מוסלמית "אריסטוקרטית". בני המשפחה שימשו בתפקידים שונים בצמרת השלטון בעיראק. היו יחסי שכנות טובים בין המשפחות. אבי שימש כמנהל תחנת רכבת בערים שונות בעיראק. הרבה ממנהלי תחנות רכבת היו יהודים! משפחתנו נדדה ברחבי עירק (החלפנו מקום כל שנה-שנתיים). כאשר אבי התעייף מנדודי המשפחה בעיראק, פתח בבגדד בית מסחר למשקאות אשר בתוכו היו שני בתי קפה. העסקים פרחו וחיינו ברווחה כלכלית. למדתי בבית הספר היסודי "אליאנס". בתיכון היהודי הידוע "שמש" (נדבן יהודי) המשכתי את לימודי.

ביתנו היה בית פוליטי אשר נערכו בו ויכוחים סוערים. ארחנו בביתנו פעם בשבוע (בנפרד) "קומוניסטים" יהודים ו"ציונים" שתמכו בעליה לישראל. ביוני 1941 פרץ "פרהוד" (ביזה) נגד היהודים במהלכו נרצחו 179 יהודים ומאות נפצעו. משפחת פאצ'אצ'י המוסלמית אירחה את משפחתי בעת הפרעות והגנה עליה!

בין השנים 1950-1951 במהלך מבצע "עזרא ונחמיה" (עליית יהודי עיראק), בוצעו פיגועים בבגדד במוסדות יהודיים שהידוע שבהם הוא בבית הכנסת "מסעודה שם טוב". בפיגוע נהרגו 4 מתפללים ועוד עשרות נפצעו. הפיגוע גרם לבהלה רבה בקרב יהודי עיראק ולדעתי גרם לבריחת היהודים מעיראק. העולים לישראל נאלצו להשאיר את רכושם (בעקבות חוק עיראקי) בעיראק ולעלות לישראל.

העלייה לישראל

הייתי החלוץ במשפחה שעלה מעיראק בטיסה בתאריך 8 במאי 1951. רציתי לחגוג את יום העצמאות בישראל. המטוס היו עמוס עולים ממוצא עיראקי וכורדי. הכורדים היו לבושים בלבושם המסורתי. אני הייתי לבוש בחליפה. במטוס סייעתי בחלוקת מים ואוכל לנוסעים. כאשר נחת המטוס בלוד עלו למטוס 3 בחורים אשר ריסו עם "פליט" (מתקן ריסוס) את

הנוסעים ב-די.די.טי. הנוסעים צעקו "יחי בן גוריון". חיכינו הרבה זמן במטוס עד אשר פקעה סבלנותי והחלטתי לצאת מהמטוס, פתחתי הדלת ונפלתי ממרומי המטוס למסלול הנחיתה (לא היה סולם...). אמבולנס הסיע אותי לחדר עזרא ראשונה לקבלת טיפול. למזלי לא נפגעת. בבוקר הגיעו הרבה אנשים לראות את "הצנחן" שלא נפגע....

פקיד הרישום נכנע להתעקשותי לשמור על שמי בערבית לטיף (בערבית נחמד/עדין). שם המשפחה דורי היה מקובל בקרב מוסלמים ויהודים.

הגעתי כמו רב העולים ל"בית עולים" שער העלייה ושהיתי במחנה חודשיים, משם עברתי למחנה עתלית (מחנה מעבר לעולים) והצטרפתי למשפחתי שעלתה ארצה. עלו 9 נפשות (ההורים, הסבא והסבתא ו-5 אחיות ואחים). התמונה שחרוטה בזיכרוני מהמחנה (ששהו בו עולים מעיראק ורומניה) היא של נערה רומניה יפיפייה ערומה במקלחת. לאחר מספר חודשים עברה המשפחה למעברת חירייה. המשפחה שהתה בעתלית 5 חודשים. קיבלתי את השהיה במחנה והקשיים כחלק מתהליך העלייה.

מעברת חירייה: 1951-1956

בשלוש השנים הראשונות גרנו באוהלים ובהמשך כשנתיים בבדונים. בחורף האוהל החזיק מעמד יום אחד בגשם, הבדון החזיק מעמד יומיים! המעברה הייתה מלאה בבוץ והחיים ליד המזבלה היו קשים. ההורים חוו בצורה קשה את החיים במעברה. הייתה להם אכזבה קשה! במהלך 3 שעות טיסה מבגדאד "התהפך עולמם". מהבית המפואר בבגדאד למזבלת חירייה.....אמי ילדה בתקופת השהיה במעברה בבית החולים "אסף הרופא" תאומים (אלי ושמחה). לידת התאומים הוסיפה קושי למצב הקשה ממילא. קופונים שימשו לאספקת האוכל למשפחה. אמי תפקדה מצוין ושילמה בבריאותה עקב הקושי שחוותה המשפחה.

התגייסתי לצבא לחיל הנדסה קרבית כפלס ועסקתי בפינוי מוקשים ("פחד מוות"). במבצע "קדש" (1956) שירתתי במילואים ליד מעבר המתלה.

מסייעים בפרנסת המשפחה

עם הגיענו למעברת חירייה אבא קיבל עבודה ברכבת ישראל כפקיד בתחנה ברכבת מרכז (זאת על רקע נסיונו בעבודה ברכבת בעיראק). ההכנסה הייתה צנועה ואני התגייסתי לסייע בפרנסת המשפחה. שמענו מחברים

שברמת גן ליד קולנוע רמה יש גיוס פועלים לעבודה. קבלנים בוחרים להעסיק פועלים על בסיס יומי לעבודה. אני הייתי שרירי כי אהבתי לעסוק בספורט, חברי היה צנום ורזה. נעמדנו זה ליד זה בשורת הפועלים, קבלן אחד ניגש אלינו, מישש את שרירי ואת שרירי חברי ורצה לקחת רק אותי. "אני לבד לא הולך" אמרתי לו והוא לקח את שנינו לנקות דירה בבניין ברחוב דיזינגוף. חזרנו משם חולים ויותר לא חזרנו לקולנוע רמה ("שוק עבדים"). אחר כך עבדתי בנמל יפו 3 ימים ופוטרתי לאחר שהתלוננתי שהתנאים מחפירים. עבדתי במאפייה בימי חמישי בערב, בעבודות בניין מזדמנות ולבסוף קיבלתי עבודה כשליח מברקים בדואר גבעתיים. נתנו לי אופניים חדשים וכל הבנות במעברה רדפו אחרי בגלל האופניים.

לא אשכח מברק אחד חשוב שהיה מיועד לשחקנית המפורסמת זיוה רודן (דוגמנית יפיפייה וכוכבת קולנוע שהופיע רבות על השער האחורי של העולם הזה). היא פתחה לי את הדלת עירומה כביום היוולדה. מסרתי את המברק בהתרגשות והסתלקתי במהירות. בלילה חשבתי "מה היה קורה אם הייתי נכנס לדירתה?" "הרהורים של צעיר עם דמיון עשיר (איזו החמצה). כל יום שיצאתי מחוץ למעברה היה יום "גדול".....

בתקופת שהיית המשפחה במעברה התגייסתי לצבא להנדסה קרבית

הפעילות הפוליטית שלי

במעברה לא הייתה פעילות פנאי מאורגנת לילדים או לנוער עד שאני הגעתי. כבר בעיראק שמעתי על ה"שומר הצעיר". בשנת 1952 הלכתי למשרדי התנועה בתל אביב ודרשתי שיקימו קן במעברת חירייה. איימתי שלא אזוז משם עד שיסכימו להקים שם קן. ראשי התנועה אהבו את העקשנות שלי והסכימו להקים קן של התנועה. קיבוץ הראל שלח לנו צריף! איזו חגיגה הייתה במעברה. כשהקן הוקם, הוא הפך לשם דבר. היו בו יותר מ 150 חניכים. לא היה מקום לכולם וחלק מהפעילויות התקיימו בחוץ. התנועה אפילו שלחה מדריכים לקן, אחת מהן הייתה בחורה יפה בשם שושנה הר-ציון (אחותו של מאיר הר-ציון הלוחם הידוע מיחידה 101), מאוחר יותר נרצחה עם חברה במדבר יהודה. הייתי אחראי על הקן במעברת "חירייה" ומעברות "סקיה", (כיום אור יהודה) עד שעזבתי את המעברה לרמת גן עם משפחתי.

בשנת 1952, זומנתי למרכז מפ"ם בתל אביב לפגישה עם מאיר יערי מנהיג מפ"ם ("האדמור"). יערי הציע לי להיות מזכיר המחלקה "לעדות המזרח"

סירבתי ולבקשתי מונית למזכיר "המחלקה הערבית" בשכר דל. משנה זו החלה פעילותי הפוליטית שנמשכת עד היום.

בשנת 1955 ייצגתי את צעירי מפ"ם בפסטיבל הנוער הדמוקרטי בורשה. ביקרתי במחנה ההשמדה אושוויץ במסגרת משלחת של השומר הצעיר. השתתפו בין השאר במשלחת: רחל רבין (אחותו של יצחק רבין) שאתה אני שומר על קשר עד היום, חיים שור (מזכיר הקיבוץ הארצי) מקיבוץ שובל שהיה ראש המשלחת ו- שמואל פירסטנברג ("פיסקה") ממייסדי מועדון התרבות "צוותא". חזרתי עם מזוודה מלאה פריטים ממחנה ההשמדה. הוזמנתי ביום השואה לנאום בעצרת בתל אביב. נער עולה חדש מעיראק שביקר במחנה ההשמדה נואם על רשמיו, נשמע דמיוני.....

תובנות שלי על תקופת המעברה

1. המעברה הייתה בית ספר רציני שבאמצעותו נכנסתי לפעילות ציבורית פוליטית במשך עשרות שנים שנמשכת עד היום.
2. ההשפעה הגדולה עלי בעקבות המפגש הראשוני עם "אחינו האשכנזים" אשר מבחינתי "לא היו קיימים" בצעירותי. היחשפותי לשואה באושוויץ גרמה למפנה גדול בחיי.
3. הגעתי למסקנה שליישב את כל חלקי העם היהודי, אשכנזים ומזרחים זה פרויקט מסובך בגלל ההיסטוריה שכל עדה "סוחבת" אחריה.

התקומה

מהמעברה עברה המשפחה בשנת 1956 לדירה שכורה ברמת גן בעזרתו הנדיבה של דודי (אח של אמי) שהגיע מעיראק עם כסף ונתן להורי כ 200 לירות שאפשרו בנוסף להלוואה יציאה מהמעברה.

אני נשוי. גידלנו 6 ילדים ויש לנו 8 נכדים.

החל משנת 1952 אני פעיל פוליטי במפלגת מפ"ם

כתבתי סדרת מאמרים על השואה "בין חומות המוות" שהופיעו בביטאון מפ"ם בערבית "אל מרסאד" לראשונה בערבית.

הייתי מפעילי מפ"ם הבולטים. הבאתי לידיעת הציבור והעולם את פרטי הטבח המחריד בכפר קאסם ב1956. ייסדתי ב1986 את "הועד לדיאלוג ישראלי-פלסטיני" מיסודם של בני עדות המזרח.

במסגרת תפקידי הרבים נפגשתי עם מנהיגים רבים בעולם כולל פידל
קאסטרו, מובארק, ערפאת ועוד...

ביקרתי במחנות סברה ושתילה בשנת 1982 (מלחמת לבנון). חזיתי בזוועות
הקשות. החומרים שהבאתי משם (בעיקר צילומים) שימשו את ועדת כהן
לחקירת האירועים בסברה ושתילה בשנת 1983.

מסייעים בפרנסת המשפחה

עם הגיענו למעברת חירייה אבא קיבל עבודה ברכבת ישראל כפקיד בתחנה ברכבת מרכז (זאת על רקע **נסיונו בעבודה ברכבת בעיראק**). ההכנסה הייתה צנועה ואני התגייסתי לסייע בפרנסת המשפחה. שמענו מחברים שברמת גן ליד קולנוע רמה יש **גיוס פועלים לעבודה. קבלנים בוחרים להעסיק פועלים על בסיס יומי לעבודה**. אני הייתי שרירי כי אהבתי לעסוק בספורט, חברי היה צנום ורזה. נעמדנו זה ליד זה בשורת הפועלים, קבלן אחד ניגש אלינו, מישש את שרירי ואת שרירי חברי ורצה לקחת רק אותי. "אני לבד לא הולך" אמרתי לו והוא לקח את שנינו לנקות דירה בבניין ברחוב דיזינגוף. חזרנו משם חולים ויותר לא חזרנו לקולנוע רמה ("**שוק עבדים**"). אחר כך עבדתי בנמל יפו 3 ימים **ופוטרתי** לאחר שהתלוננתי שהתנאים מחפירים. עבדתי במאפייה בימי חמישי בערב, בעבודות בניין מזדמנות ולבסוף קיבלתי עבודה כשליח מברקים בדואר גבעתיים. נתנו לי אופניים חדשים וכל הבנות במעברה רדפו אחרי בגלל האופניים.

לא אשכח מברק אחד חשוב שהיה מיועד לשחקנית המפורסמת זיוה רודן (דוגמנית יפיפייה וכוכבת קולנוע שהופיע רבות על השער האחורי של העולם הזה). **היא פתחה לי את הדלת עירומה כביום היוולדה. מסרתי את המברק בהתרגשות והסתלקתי במהירות**. בלילה חשבתי "מה היה קורה אם הייתי נכנס לדירתה?" "הרהורים של צעיר עם דמיון עשיר (**איזו החמצה**)..."

קן השומר הצעיר במעברת חירייה

במעברה לא הייתה פעילות פנאי מאורגנת לילדים או לנוער עד שאני הגעתי. כבר בעיראק שמעתי על ה"שומר הצעיר". בשנת 1952 הלכתי למשרדי התנועה בתל אביב ודרשתי שיקימו קן במעברת חירייה. איימתי שלא אזוז משם עד שיסכימו להקים שם קן. ראשי התנועה אהבו את העקשנות שלי והסכימו להקים קן של התנועה. קיבוץ הראל שלח לנו צריף! איזו חגיגה הייתה במעברה. כשהקן הוקם, הוא הפך לשם דבר. היו בו יותר מ 150 חניכים. לא היה מקום לכולם וחלק מהפעילויות התקיימו בחוץ. התנועה אפילו שלחה מדריכים לקן, אחת מהן הייתה בחורה יפה בשם שושנה הר-ציון (אחותו של מאיר הר-ציון הלוחם הידוע מיחידה 101), מאוחר יותר נרצחה עם חברה במדבר יהודה. הייתי אחראי על הקן במעברת "חיריה" ומעברות "סקיה", (כיום אור יהודה) עד שעזבתי את המעברה לרמת גן עם משפחתי.

בשנת 1955 ייצגתי את צעירי מפ"ם בפסטיבל הנוער הדמוקרטי בורשה. ביקרתי במחנה ההשמדה אושוויץ במסגרת משלחת של השומר הצעיר. חזרתי עם מזוודה מלאה פריטים ממחנה ההשמדה. הוזמנתי ביום השואה לנאום בעצרת בתל אביב. נער עולה חדש מעיראק שביקר במחנה ההשמדה נואם על רשמיו, נשמע דמיוני.....

כתבתי סדרת מאמרים על השואה "בין חומות המוות" שהופיעו בבטאון מפ"ם בערבית "אל מרסאד" לראשונה בערבית.

לטיף דורי היה ממנהיגי מפ"ם הבולטים. הביא לידיעת הציבור והעולם את פרטי הטבח המחריד בכפר קאסם ב1956. ייסד ב1986 את "הועד לדיאלוג ישראלי-פלסטיני" מיסודם של בני עדות המזרח. במסגרת תפקידיו הרבים נפגש עם מנהיגים רבים בעולם כולל פידל קאסטרו, מובארק, ערפאת ועוד... (ראה ערך לטיף דורי: ויקיפדיה).